

ИВАЙЛО ПЕТРОВ - „ПРЕДИ ДА СЕ РОДЯ”

С ИРОНИЯ И НОСТАЛГИЯ КЪМ ПРЕОБЪРНАТА КАРТИНА НА ВРЕМЕТО

Повестта „Преди да се родя” на Ивайло Петров представя пространствените измерения на действието от нова гледна точка. Тя преобръща посоката на времето и всичко става различно. Авторът е „свидетел” на събития още „преди да се роди”, рисуващи родната Добруджа в далечни, непознати времена. Познатият ни опоетизиран Йовков патриархален космос - носител на човешките ценности, е разколебан.

Героят на Ивайло Петров с жадни и любопитни очи ще опознава света и ще се сблъсква с противоречията му. Още в самото начало на повестта се „преобръщат” духовните ценности. Иронично е отношението на разказвача към баща и дядовци: *„Баща ми, като мнозина от нашия род, не бе от умните, но първата значителна глупост извърши едва на шест-надесет години и два месеца.*

”

Родовите ценности сякаш са разколебани. Авторът се „вглежда” в миналото с духовните ценности на настоящето. Живеещият в края на ХХ век има самочувствието на интелектуално превъзхождащ зависимия от рода и традицията патриархален човек.

В парадоксалната си автобиография Ивайло Петров изгражда чрез смешно-то иронична представа за света. Осми-вайки го, той се дистанцира от него и налага своя естетически идеал. Чрез ироничния, но тъжен смях на разказвача са отречени невежеството, примитивността, грубостта. Иронията на автора към преобърнатата картина на родовото време въвежда в художественото повествование пародията, която иронизира традицията. Хората се проявяват като хитри, глупави, пресметливи. Проблемът за женитбата и продължението на рода е проблем на старейшината или на главата на семейството, а не на момъка. *„Баба и дядо решиха да се сдобият с още две работни ръце”,* споделя героят и той е длъжен да се подчини на тяхната воля. За тях женитбата е сделка и не е свързана с любовта, с дълбоките и трайни чувства. Да продължат рода, да народят деца е дълг на младите хора към патриархалните традиции. Но новородените, възпъщение на изпълнения дълг, са практическа необходимост, полезна работна ръка. А това снижава традиционните ценности. Примитивно е мисленето на пъдаря Доко, изразено в обръщението му към бъдещата майка: *„Те-зи дни ще имаш момче, значи! Ще има кой да ви пасе добитъка.*

”

Според правилата на тогавашната етикеция, откупът, зестрата, пазарлъците решават съдбата на младоженците: *„Бъ-дещите съпрузи трябваше да се срещнат поне веднъж преди сватбата и непременно да се харесат, тъй като бракът им би-ваше предварително решен от техните родители.*

” Увлечени от своята алчност, сватовниците и сватбарите се озовават в комична ситуация - открадването по погрешка на майката, която с радост би останала в богатата къща:

„Майка ми пог-ледна през прозореца към широкия двор, напъстрен с кръстчета от кокоши крака, и тихо заплака за този двор, за голямата къ-ща, за градината и за цялото село, в кое-то можеше да живее отсега нататък.

”

В патриархалното общество се отделя особено внимание на ритуалите за до-казване на честта и достойнството и на младите, и на старите от рода. Приятел-ството и любовта не са движеща сила за съхранението на родовите ценности. Ня-мат значение душевните терзания. Съм-ненията, колебанията на тези, които започват нов живот, не вълнуват никого.

Личността в това общество се стреми да се изяви и да се докаже, но за осъ-ществяване на себеизявата на героя са необходими освен желание, воля, твър-дост и упоритост. Синът (героят - раз-казвач) не следва примера на своя ба-ща, останал верен на патриархалните за-кони. Той се устремява към новия, мо-дерен свят. Представителят на следва-щото поколение се отделя от идилично-то родно село. Градът ще го приюти, а там патриархалните нрави са безвъзврат-но загубени. В съвременните градски ус-ловия човекът с променен поглед към света ще търси нов хоризонт за личностния си АЗ.

Разказвачът в повестта представя сце-ни и картини, образи, като изразява' ироничното си отношение към тях. Пох-ватите на ироничното, които писателят използва, са най-разнообразни. Главни-ят е постоянното смесване на образи и представи от двата свята. Отнасяйки се към миналото с насмешка, той изпитва до известна степен и носталгия заради безвъзвратно загубените родови ценнос-ти. В новия си пристан героят не се чув-ства сигурен и защитен от бурите на жи-вота.

Иронията на автора се задълбочава. Тя прониква във всеки детайл от изобразе-ния художествен свят. Езикът е наситен с иронични обрати. Просторечие съжи-телства с

абстрактни названия и понятия от различни нива на словесното общуване. Ироничният поглед на Ивайло Петров разкрива истината за чуждия му, див съвременен свят: *„Разбира се, времето безпощадно променя всичко, променя традициите, колкото и да се стараем да ги съхраним, или най-малкото ги осъвременява. Сега например... Никой не краде вече моми посред бял ден, тази работа се смята за варварщина, каквато си е, пък и момите не чакат да ги крадат, сами отиват, при когото си искат... И кражбите от частни лица се смятат за... предразсъдък. Крадат от държавата..., служат си с всевъзможни бумажки и много умело се изплъзват от съдебните власти...*

”

Ивайло Петров не бърза да обвинява и да отхвърля миналото: *„Не, не бива да избързвам с предварителни заключения.*

”

Едва ли самият той е убеден в превъзходството на новия начин на живот. Авторът провокира критично отношение към действителността. Крайните изводи са прибързани.

Иронията често се преплита с носталгичен копнеж, за да бъдат определени онези далечни времена като „диви и чудесни“. Мечтае да се завърне в света на чистите детски образи, на светлите пориви: *„Върнете ми моето детство, върнете ми го още от първия ден с малката къщичка землянка, с бълхите и страшните пъдари, с тъмните нощи, пълни с караконджули и конекрадци!* ” Разказвачът не би могъл да се чувства щастлив сред дивата власт на съвременната агресия.

Ироничният свят на Ивайло Петров в „Преди да се родя“ е свят на разколебаните ценности. Героят разказвач извървява дълъг път към себе си и преосмисля дълбоко истината за правото на избор на личността. Родът е началото, духовният корен на човека, но личността е тази, която трябва да избере как да живее в мир със себе си и със света.